

MCU SURANAREE JOURNAL

วารสาร
มจร สุรนารีสาร

MSJ
VOL.3 NO.2/2025

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2568) VOL.3 NO.2 (May-August 2025)

ศึกษาการพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน
ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

A Study The Development Of Wisdom According To The Principles Of Saddhā 4 Of The Communities
In Than Lalot Sub-District, Phimai District, Nakhon Ratchasima Province

พระมหาภานรินทร์ ภานรินทร์ (ในพิมาย), พระมหาสุพร รกขิตธมโม, เบญจมาศ สุวรรณวงศ์
Phramaha Phanarin Panarito (Naiphimai), Phamaha Suporn Rakkhitadhammo, Benjamas Suwannawong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus, Thailand

ISSN : 2985-1106 (Print)

ISSN : 3088-1382 (Online)

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
เพจ : สำนักวิชาการ มจร สุรนารีสาร

ศึกษาการพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

A STUDY THE DEVELOPMENT OF WISDOM ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF
SADDHA 4 OF THE COMMUNITIES IN THAN LALOT SUB-DISTRICT, PHIMAI DISTRICT,
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พระมหาภาณรินทร์ ภาณรินโท (ในพิมาย)¹, พระมหาสุพร รกขิตธมโม², เบญจมาศ สุวรรณวงศ์³
Phramaha Phanarin Panarito (Naiphimai)¹, Phamaha Suporn Rakkhitadhammo²,
Benjamas Suwannawong³

(Received: February 28, 2025; Revised: May 23, 2025; Accepted: August 23, 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาความเชื่อตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชนตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา 3) เพื่อศึกษาการพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชนตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า

(1) ปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่าหลักการเบื้องต้นของการพัฒนาปัญญา มาจากความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล 4 ประการ คือ 1) กัมมสัทธา เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง 2) วิปากสัทธา เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วย่อมต้องมียผล เชื่อว่าผลของกรรมมีอยู่จริง 3) กัมมัสสกตาสัทธา คือ เชื่อว่าสรรพสัตว์มีกรรมเป็นของตนเอง จะต้องรับผลของกรรมและเป็นไปตามกรรมของตน 4) ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อในความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

(2) ความเชื่อตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชนตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่าศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา เป็นความเชื่อตามความจริง ส่วนศรัทธาที่ไม่ประกอบด้วยปัญญา เชื่อด้วยอารมณ์ เชื่อด้วยการตัดสินใจของตนเองเป็นที่ตั้ง ยึดติดกับตัวบุคคลโดยไม่ใช้เหตุผล เหล่านี้เป็นศรัทธาที่ปิดกั้นปัญญา คุณค่าสูงสุดของศรัทธา คือการนำไปสู่การปฏิบัติ ให้เข้าถึงความสงบ จนบรรลุเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา และยังพบว่าการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาในทางที่ชั่ว มีมูลเหตุมาจาก 1) เป็นคนใจร้อน 2) เป็นคนใจงูวาม 3) เป็นคนเอาแต่ใจตัวเอง และ 4) เป็นคนมีใจเห็นแก่ตัว

(3) การพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชนตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า มีความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล 4 ประการ คือ 1) เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง จงใจกระทำทั้งที่รู้ ย่อมเป็นกรรม 2) เชื่อในผลของกรรม เชื่อว่าเมื่อกระทำแล้วต้องมีผล เชื่อว่าการกระทำเป็นเหตุปัจจัย 3) เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของกรรม ต้องรับผิดชอบและเสวยวิบากตามกรรมที่ทำไว้ 4) เชื่อในองค์พระตถาคตว่า ทรงเป็นผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ ทำให้เข้าใจในเรื่องกฎแห่งกรรมตามคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : การพัฒนาปัญญา, กรรม, ความเชื่อ, หลักศรัทธา 4

¹⁻²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตนครราชสีมา / Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus. Corresponding author, e-mail: aa2295447@gmail.com Tel. 0853420177

Abstract

This research article aims to : 1) Study wisdom according to the principles of Theravada Buddhism 2) Examine beliefs based on the Four Kinds of Faith in the community of Thanlalaod Subdistrict, Phimai District, Nakhon Ratchasima Province 3) Investigate the development of wisdom in accordance with the Four Kinds of Faith in the same community. This is a qualitative research study. The findings are as follows:

1) Wisdom in accordance with Theravada Buddhism : The fundamental principles of wisdom development stem from rational beliefs in four aspects (1) Kamma-saddha : believing in the law of karma and that karma truly exists. (2) Vipaka-saddha : believing that all actions inevitably produce results, and that the results of karma truly exist. (3) Kammassakata-saddha : believing that all beings are the owners of their actions and must inevitably receive the consequences according to their own karma and (4) Tathagata-bodhi-saddha : believing in the Enlightenment of the Buddha.

2) Beliefs based on the Four Kinds of Faith in the Thanlalaod community : Faith accompanied by wisdom is based on truth, while faith lacking wisdom is driven by emotion, self-determined judgment, and personal attachment without reasoning, which obstructs wisdom. The highest value of faith is that it leads to practice, achieving inner peace, and ultimately attaining the supreme goal in Buddhism. It was also found that intentional wrongful actions stem from four causes (1) being hot-tempered (2) being impulsive (3) being self-centered and (4) being selfish.

3) Wisdom development in accordance with the Four Kinds of Faith : The community holds rational beliefs in four aspects (1) believing that karma truly exists, and intentional actions are indeed karma (2) believing in the results of karma, that actions inevitably bring consequences and serve as causal conditions (3) believing that each individual is the owner of their karma, responsible for and bound to experience its results and (4) believing that the Tathagata is a fully self-enlightened Buddha. Such beliefs foster a deep understanding of the law of karma as taught in Buddhism.

Keywords : Wisdom Development, Karma, Beliefs, Four Kinds of Faith

บทนำ

การพัฒนาปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น จะต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ที่มีความสำคัญ เรียกว่าไตรสิกขา ซึ่งประกอบไปด้วย อธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา (อง.ตัก.อ. (ไทย) 2/85/240) โดยใช้โยนิโสมนสิการนั้น เพื่อให้เห็นความละเอียดในเรื่องที่พิจารณา ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าปัญญาเป็นคุณธรรมที่สำคัญมาก เพราะปัญญาช่วยในเรื่องการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ ปัญญาเครื่องนำทางปัญญาเครื่องเห็นแจ้ง (ขุ.ม. (ไทย) 29/10/54) พระพุทธศาสนาจึงให้ความสำคัญกับศรัทธา และหนทางสำคัญที่นำไปสู่การพ้นทุกข์ ก็คือปัญญา ซึ่งเป็นที่พึ่งที่ดีที่สุดของมนุษย์ทั้งหลาย ดังพุทธพจน์ที่ว่า มนุษย์เป็นอันมาก เมื่อถูกภัยคุกคามแล้ว ย่อมถือเอาภูเขา ป่า อาราม และรุกขเจดีย์ว่า เป็นที่พึ่ง ที่พึ่งนั้นไม่เกษม ที่พึ่งนั้นไม่อุดม เพราะบุคคลอาศัยที่พึ่งนั้น ย่อมไม่พ้นจากทุกข์ทั้งปวง ส่วนผู้ใดถึงพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ว่า เป็นที่พึ่ง ย่อมเห็นอริยสัจ 4 และอริยมรรค 8 อันให้ถึงความสงบอันระงับทุกข์ ด้วยปัญญาอันชอบ เป็นที่พึ่งอันเกษม เป็นที่พึ่งอันอุดม เพราะบุคคลอาศัยที่พึ่งนั้น ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ (ขุ.ธ. (ไทย) 25/188/92) ชีวิตที่จะเจริญได้นั้นย่อมขึ้นอยู่กับปัญญา จึงถือว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตนี้เป็นเรื่องสำคัญ การพัฒนาชีวิตในพระพุทธศาสนาเถรวาท

อีกมิติหนึ่งของศรัทธา ก็คือการใช้ปัญญาควบคู่กันในการดำรงชีวิตประจำวัน เพราะถ้ามีความเข้าใจเรื่องปัญญาอย่างถูกต้องแล้ว ก็จะทำให้ตนเองเข้าใจชีวิต และเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ส่วนปัญญาในพระพุทธศาสนาจัดเป็นความรู้ที่อยู่ในลำดับสูงสุดเสมอ เพราะเป็นเครื่องมือขั้นสุดท้ายที่จะทำให้ประจักษ์แจ้งความจริง (สุชีพร ปัญญาภาพ (2541: 265) ตระหนักรู้ถึงคุณค่าตนเองไม่หลงงมงาย และมีความเชื่อโดยปราศจากการใช้ปัญญา ด้วยวิธีการทางปัญญาเป็นเหตุเป็นผลด้วยปัญญาของมนุษย์ ที่มีความเป็นกลางของอคติ และผลประโยชน์เชิงธุรกิจ ที่ผ่านมาสังคมไทยพยายามอธิบายปัญหาสำคัญ ๆ ของประเทศ ด้วยการสะเดาะเคราะห์ โดยหลงลืมการคิดเชิงวิเคราะห์ที่ไปอย่างแทบจะสิ้นเชิง (พระไพศาล วิสาโล (2552: 10) แต่ให้เสรีภาพในการพิจารณาให้มีปัญญากำกับการศรัทธา (พระมหาโกมล กมล (2562: 131)

ศึกษาการพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน ที่สำคัญที่สุดเพื่อแก้ไขปัญหาป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ด้วยการวางแผนทางให้ถูกต้อง เพื่อการแก้ปัญหาศรัทธาในพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาความเชื่อตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาการพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

การทบทวนวรรณกรรม

- 1.ปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ในพระไตรปิฎกให้ความหมายของปัญญาว่า “ปัญญา คือ ความรู้ทั่ว กิริยาที่รู้ชัดความวิจย ความเลือกเฟ้น ความสอดส่องธรรม ความกำหนดหมาย ความเข้าไปกำหนด ความเข้าไปกำหนดเฉพาะ ภาวะที่รู้ ภาวะที่ฉลาด ภาวะที่รู้ละเอียด ความรู้อย่างแจ่มแจ้งความคิดค้น ความใคร่ครวญ” (ขุ.ม. (ไทย) 29/10/54)

และพระสารีบุตรได้กล่าวว่า “บุคคลรู้ชัด บุคคลรู้ชัด เหตุอันนั้น จึงเรียกว่า ผู้มีปัญญามิบุคคลรู้ชัดอะไร คือ รู้ชัดว่า ‘นี้ทุกข์ นี้ทุกข์สมุทัย นี้ทุกข์นิโรธ นี้ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา’ เหตุอันนั้นบุคคลรู้ชัด บุคคลรู้ชัด จึงเรียกว่า ‘ผู้มีปัญญา’ (ม.ม. (ไทย) 12/449/489) ส่วน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2551: 231) อธิบายให้เห็นถึงความหมายของปัญญาว่า “ความรู้ทั่ว, ปริชาหยั่งรู้เหตุผล, ความรู้เข้าใจชัดเจน, ความรู้เข้าใจหยั่งแยกได้ในเหตุผล ดีชั่ว คุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ เป็นต้น และรู้ที่จะจัดแจงจัดสรร จัดการ, ความรอบรู้ในกองสังขารมองเห็นตามเป็นจริง”

จากคำอธิบายนี้ทำให้เกิดความเข้าใจปัญญาได้ในระดับหนึ่ง แต่หากจะเน้นให้เห็นว่าปัญญานั้นว่าสามารถใช้ได้ทั้งในระดับดำรงชีพ และในระดับสูงสุด ซึ่งเป็นจุดมุ่งเน้นของพระพุทธศาสนา และเน้นให้เห็นอีกว่าปัญญาทำให้ชีวิตอยู่ในภาวะที่ประเสริฐในมุมมองของพระพุทธศาสนา โดยได้เปรียบเทียบปัญญากับแสงสว่างนั้น จำเป็นจะต้องศึกษาเพิ่มเติมจากพระพุทธพจน์ ตัวอย่างพระพุทธพจน์ที่แสดงให้เห็นถึงปัญญาที่ใช้ในระดับดำรงชีพ เช่นว่า “ส่วนวิญญูชนผู้มีปัญญานั้น ได้โงะแล้ว ย่อมใช้สอยและประกอบกิจการงาน เขาเป็นคนอาจหาญ เลี้ยงดูหมู่ญาติ ไม่ถูกติเตียน ย่อมเข้าถึงแดนสวรรค์” (ส.ส. (ไทย) 15/130/157) และตัวอย่างของคำกล่าวที่แสดงให้เห็นถึงปัญญาที่ใช้ในระดับสูงสุดซึ่งเป็นจุดมุ่งเน้นของพระพุทธศาสนา เช่นว่า

2.แนวคิดเกี่ยวกับศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ศรัทธาความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ และถือว่าเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์อย่างหนึ่ง การดำรงชีวิตของมนุษย์ในสมัยโบราณที่มีความเจริญทางด้านวิชาการน้อย เมื่อเกิดปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตหรือความเป็นอยู่ของมนุษย์ขึ้น เช่น ฝนตก พายุร้อน พายุฝนแผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด อุทกภัย หรือวาตภัย เป็นต้น บางอย่างเป็นเหตุการณ์ที่อำนวยความสะดวก แต่บางเหตุการณ์ก็เป็นอันตรายต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อถือ ความเลื่อมใส โดยทั่ว ๆ ไปแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ (1) ศรัทธาโดยไม่ต้องใช้ปัญญาแสวงหาความจริง (2) ศรัทธาที่ใช้ปัญญาแสวงหาความจริงไปพร้อม ๆ กัน (3) ศรัทธาต่อเมื่อมีประสบการณ์ด้วยตนเองจริง ๆ แล้ว” ราชบัณฑิตยสถาน (2556: 1025)

นักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนาหลายท่านได้แสดงลักษณะ และความหมายของศรัทธาตามหลักพระพุทธศาสนาไว้ดังนี้

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2561: 469) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศรัทธา ความเชื่อ ความเชื่อถือ ในทางธรรม หมายถึง เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม ความเลื่อมใสซาบซึ้งในใจสนิทใจเชื่อมั่นมีใจแนบแน่นมุ่งแล่นไปตามไปรับคุณความดีในบุคคลหรือสิ่งนั้น ๆ ความมั่นใจในความจริง ความดี สิ่งดีงาม และในการทำความดี ไม่ลู่ไหลตื่นตูมไปตามลักษณะอาการภายนอก เขียนอย่างสั้นสรุปได้เป็น ศรัทธาและเลื่อมใสในพระรัตนตรัย อย่างหนักแน่นมั่นคง ไม่หวั่นไหวเอนเอียงไปในศาสนาอื่น ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะศรัทธาเป็นผู้รักษาใจไว้ ทรงใจไว้ ผังใจไว้ให้อยู่กับมหากุศล ซึ่งมีผลเป็นสุข พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิริ) (248: 12) โดยเฉพาะศรัทธาที่เชื่อด้วยปัญญา เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เชื่อด้วยเหตุผล ถ้าเชื่อโดยปราศจากปัญญา เรียกว่า อธิโมกข์ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ราชบัณฑิต (2548: 950) เพราะหมดความสงสัยโดยสิ้นเชิง เนื่องจากได้ใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองตามหลักเหตุผล กลับไปกลับมา ซ้ำแล้วซ้ำอีกอย่างรอบครอบ โดยปราศจากการใช้อารมณ์ จนเกิดเป็นมูลฐาน (ทสสนมุลกา) มั่นคง และเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงขั้นไม่มีใคร ๆ ในโลกมาเปลี่ยนแปลงความเชื่อนี้ได้ นี่คือการความหมายที่แท้จริงของคำว่าศรัทธาในพระพุทธศาสนาซึ่งมีคำเต็มว่า ตถาคตโพธิศรัทธา พระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตตชีโว) (2551: 82)

การพัฒนาปัญญาตามหลักไตรสิกขา

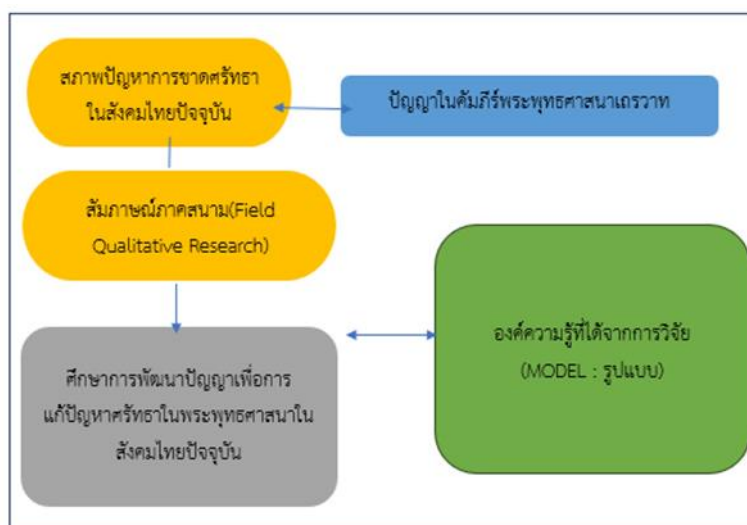
คำว่าไตรสิกขา คือ สิกขา 3 หรือข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษา 3 อย่าง คือ อธิสัสสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา เรียกสั้น ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญาและยังหมายถึง การศึกษา การสำเหนียก การฝึก การฝึกหัด ฝึกปรือ ฝึกอบรม ได้แก่ ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับฝึกอบรมพัฒนากาย วาจา จิตใจ และปัญญาให้เจริญออกมามีขั้นขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุด คือ ความหลุดพ้น หรือนิพพาน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2551: 231)

- 1) แนวทางการพัฒนาความประพฤติ (ศีล)
- 2) แนวทางการพัฒนาจิตใจ (สมาธิ)
- 3) แนวทางการพัฒนาความรู้ (ปัญญา)

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าศรัทธาโดยทั่วไปนั้น หมายถึง ความเชื่อความเลื่อมใสในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เกิดจากอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ ที่ประสบเหตุการณ์เรื่องราวสิ่งลึกลับ หรืออำนาจลึกลับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ เรื่องเหนือธรรมชาติ หรือการยอมรับว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริง หรือเป็นสิ่งที่เราไว้วางใจ และให้ความเคารพเกรงกลัวพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้น อาจทั้งที่มีเหตุผลและหลักฐานมารับรอง หรืออาจจะมีเหตุผลใดใดมารับรองเลยก็ได้ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่ออันเนื่องมาจากคำสอนศาสนา เป็นต้น

ในทางพระพุทธศาสนา ศรัทธา คือ ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อโดยการไตร่ตรอง ใคร่ครวญและพิจารณาด้วยปัญญา (โยนิโสมนสิการ) เป็นขั้นต้นของกระบวนการพัฒนาปัญญา ศรัทธาเป็นเครื่องนำทางนำไปสู่ปัญญาเข้าถึงความจริง โดยใช้ปัญญาเป็นเครื่องพิจารณาประกอบ เป็นตัวควบคุมส่งเสริมความคิด วิจัยวิจารณ์กลั่นกรองในการตัดสินใจ ศรัทธาเป็นตัวเริ่มต้นนำเข้าสู่ปัญญา และนำไปให้บรรลุถึงเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา ดังนั้นเมื่อมีศรัทธาต้องประกอบด้วยปัญญากำกับไว้อยู่เสมอ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documents) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พระสงฆ์ ผู้นำวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พุทธศาสนิกชนทั่วไป ใช้เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ โดยดำเนินการใน 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ หลักศรัทธาและปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

ขั้นที่ 2 ศึกษาหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (In-depth Interview) ได้แก่

- 1) พระสงฆ์ 5 รูป
 - 2) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา 5 คน
 - 3) พุทธศาสนิกชนทั่วไป 20 คน
- รวมทั้งสิ้น 30 รูป/คน

ขั้นที่ 3 การพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

วิจัยได้ศึกษาหลักแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ รวบรวมข้อมูล จากคัมภีร์ พระไตรปิฎก อรรถกถา ตำราวิชาการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผู้ศึกษาไว้ในแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ทั่วไป

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด เกี่ยวกับศึกษาหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดจังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ 3 เสนอการพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ 4 แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด เกี่ยวกับข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documents) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ซึ่งเป็นการพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

4.3 วิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป พรรณนาและอธิบายผลต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การพัฒนาปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

ศรัทธาและปัญญาเป็นหลักธรรมสำคัญเบื้องต้นทางพระพุทธศาสนา ที่ประกอบด้วยเหตุผล เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ โดยการไตร่ตรอง ใคร่ครวญและพิจารณาด้วยปัญญา (โยนิโสมนสิการ) เป็นขั้นต้นของกระบวนการพัฒนาปัญญา ศรัทธาจึงเป็นตัวเริ่มต้นนำเข้าสู่ปัญญา ทำให้เจริญด้วยกุศลธรรมอื่น ๆ มีศีล สมาธิ และ ปัญญาในทางพระพุทธศาสนาส่วนสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนกุศลธรรมข้ออื่น ๆ ให้ขับเคลื่อนไปในแนวทางที่พึงประสงค์คือ เกิดปัญญา

ศรัทธาเป็นองค์ธรรมสำคัญอันดับต้น ๆ ในหลายหลักธรรมคำสอนที่พระองค์ทรงตรัสไว้ เพราะนอกจากศรัทธานี้จัดเป็นธรรมเบื้องต้น ในอันที่จะทำให้บุคคลได้ประกอบคุณงามความดี เป็นบุญกุศลขึ้นมา และศรัทธาที่จะเกิดขึ้นได้นั้น ย่อมต้องอาศัยวัตถุนั้นเป็นที่ตั้งแห่งความเชื่อ ได้แก่ พระรัตนตรัย เพราะถ้าศรัทธาเกิดขึ้นบุคคลจะตั้งมั่นอยู่ในความดีหรือกุศลธรรม ถ้าศรัทธาเสื่อมอกุศลธรรมย่อมเกิดขึ้น ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม เป็นเหตุปัจจัยที่สำคัญสามารถทำให้จิตเข้าสู่ความเป็นอริยบุคคลเบื้องต้น ศรัทธาในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรมโดยอาศัยศรัทธาเป็นพื้นฐานเพราะศรัทธาทำให้ได้มาซึ่งปัญญา และปัญญาเป็นหนทางแห่งความบริสุทธิ์ ที่จะนำพาให้บุคคลใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาปัญญา เป้าหมายของศรัทธาคือความสุขขั้นสูงสุดคือพระนิพพาน สุขอันเนื่องมาจากการปฏิบัติตามขั้นตอนทั้ง 3 คือ ศีล สมาธิ และปัญญา หลักศรัทธาที่จะทำให้ไปสู่จุดหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา

2. ความเชื่อตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชนตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญกับการดำเนินชีวิตของคนไทย โดยตลอดทุกยุคทุกสมัย จึงเกี่ยวโยงสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพระพุทธศาสนา และอุดมคติไปสู่สังคมไทย เป็นผู้นำทางจิตใจซึ่งอาศัยพื้นฐานทางสังคมมีบทบาทต่อสังคม เป็นเอกลักษณ์ที่งดงามสร้างความเลื่อมใสศรัทธาแก่ผู้พบเห็นพระสงฆ์ มีบทบาทของผู้นำทางจิตวิญญาณ จะเป็นส่วนสำคัญต่อการขับเคลื่อน และเป็นที่พึ่งทางใจของประชาชนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้พุทธศาสนิกชนมีการปลุกฝังศรัทธาเสริมสร้างปัญญาผ่านการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหลักศรัทธา 4 ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล 4 อย่าง คือ

1) **เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง (กัมมสัทธา)** เชื่อในกฎแห่งกรรม หมายถึง การเชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง เมื่อกระทำความดีด้วยเจตนา ไม่ว่าจะดีหรือชั่ว กรรมย่อมเกิดขึ้นและส่งผลต่อไปตามเหตุปัจจัย การกระทำจึงไม่สูญเปล่า และผลที่ต้องการจะเกิดขึ้นได้จากการกระทำ มิใช่การอ่อนน้อมหรือนั่งรอโชคชะตา

- (1) การไม่ทำบาปทั้งปวง กาย ทางวาจา และทางใจ
- (2) การทำกุศลให้ถึงพร้อม ความดีทางกายทางวาจา และทางใจ
- (3) การทำจิตให้ผ่องใส ได้แก่ การทำจิตของตนให้ผ่องใส

2) **เชื่อวิบาก เชื่อผลของกรรม (วิปากสัทธา)** คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ การเชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วย่อมมีผล และผลต้องมีเหตุ เช่น ใส่บาตร สวดมนต์ ไหว้พระ และภาวนาเป็นประจำ จะทำให้เรามีความสุขกายสุขใจ มีความเจริญทั้งทางโลก การมีจิตใจที่ประกอบด้วยเมตตาธรรม การรักษาศีล

หรือการประพาสดี ด้วยการให้ทาน การให้วัตถุสิ่งของ เช่น ข้าวของเงินทองและธรรมทานหรือวิทยาทาน การให้ธรรมหรือความรู้ การรักษาศีล และภาวนา การสั่งสมบุญย่อมนำสุขมาให้ ส่วนบาป คือ อกุศลหรือความชั่ว การทำความชั่วจะทำให้เราเศร้าหมองทั้งกายและใจ เป็นความชั่วที่นำไปสู่หนทางแห่งความเสื่อม ทำให้ผู้กระทำความบาปนั้นได้รับความเดือดร้อน และเป็นทุกข์

3) เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน (กัมมัสสกตาสัตถา) เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของกรรม จะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน การเทศน์สอนญาติโยมเป็นประจำในเรื่องบุญ และบาป การทำบุญ จะทำให้ผู้ปฏิบัติมีการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นไปด้วยความราบรื่นประสบความสำเร็จในชีวิต มีความเป็นอยู่สุขสบาย ได้รับการยกย่องสรรเสริญจากผู้คนในสังคม

4) เชื่อมั่นใจในองค์พระตถาคตว่า (ตถาคตโพธิสัทธา) ทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ก็จะเข้าใจในเรื่องกฎแห่งกรรมได้ดี ซึ่งความเชื่อในที่มีปัญญารองรับ และเป็นทางนำไปสู่ปัญญาได้ ศรัทธาจึงเป็นเพียงขั้นหนึ่งในขบวนการพัฒนาปัญญา มีความเชื่อในหลักของพระพุทธศาสนา มีความเชื่อในศรัทธา 4 ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล 4 อย่าง เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อผลของกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ย่อมได้รับผลตามที่เรากะทำนั้น เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน เชื่อในองค์พระพุทเจ้า หากเรารักษาศีล 5 ไม่ละเมิดเป็นทางแห่งความดี ทางกาย ทางวาจา และทางใจ การทำความดีย่อมทำให้ชีวิตเรามีความสุขกาย สุขใจ ส่วนการทำชั่วจะทำให้จิตใจเราเศร้าหมอง

3. การพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

พระพุทธศาสนาสอนเรื่องศรัทธา คือ ความเชื่อ พุทธศาสนิกชนให้ปัญญากำกับไปในที่นั้นด้วย ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาจึงเชื่อว่า มีเสรีภาพในการใช้ความเชื่ออย่างเต็มที่ โดยไม่เชื่ออย่างงมงาย แต่เชื่ออย่างมีเหตุผล จะเห็นได้ว่า ชาวพุทธได้คำตอบเรื่องศรัทธาในระดับหนึ่งว่า ศรัทธาหรือศรัทธากับความเชื่อ มีความหมายเหมือนกัน คือ ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล 4 อย่างดังกล่าว

1. การพัฒนาปัญญาด้านสุดตมยปัญญา แนวทางการสร้างศรัทธาเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์แก่อุบาสก อุบาสิกา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง อุบาสก อุบาสิกา มีหน้าที่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาพึงธรรมตามกาลเพื่อจะได้มี ความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาที่ประกอบด้วยปัญญา ไม่ฟังคำสอนของภิกษุที่เทศนาธรรม หรือคฤหัสถ์ที่บรรยายธรรมซึ่งไม่ตรงตามพระไตรปิฎกอันเป็นเหตุนำไปสู่การมีความเห็นผิด (มิจฉาทิฎฐิ) และมีการน้อมนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ไปประพฤติดำเนินชีวิตด้วยการรักษากาย วาจา ใจให้สุจริต ที่เครื่องควบคุมกายวาจา และใจ บุคคลผู้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยย่อมเป็นบุคคลที่มีความคิดที่ถูกต้องมีความประพฤติเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความสำคัญต่อสังคมพุทธบริษัท 4 รวมไปถึงสังคมอื่น ๆ ที่ปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย

2. การพัฒนาปัญญาด้านจินตมยปัญญา วิถีชีวิตของศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอดที่อยู่ภายใต้หลักธรรมคำสอนของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า อันประกอบด้วยหลักไตรสิกขามี ศีล สมาธิ และปัญญา อันถือเป็นประมวลผลองค์ความรู้ของพระพุทธศาสนา โดยนำมาบูรณาการกับการดำเนินชีวิต การปฏิบัติหน้าที่การประกอบอาชีพ หรือนำมาเป็นหลักการสำคัญของชีวิตของตน พระบรมศาสดาพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงฝากพระพุทธศาสนาไว้กับ พุทธบริษัท 4 ทั้งหลายพระองค์ทรงไม่ได้แต่งตั้งผู้ใดเป็นศาสดาแทน จึงเป็นหน้าที่ของ ทุกคนไม่ว่าจะเป็น ภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา ต่างต้องทำหน้าที่ร่วมกัน รักษาพระพุทธศาสนาให้สืบทอดต่อไปด้วยความเจริญมั่นคง

3.การพัฒนาปัญญาด้านภาวนามยปัญญา การที่พระสงฆ์ได้นำหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าไปสอนญาติโยมที่มาทำบุญที่วัดเป็นประจำ และให้ญาติโยมนำหลักคำสอนนั้น ไปปฏิบัติเพื่อตัวเองและสามารถสอนคนอื่นได้ด้วย อ้างถึงพระพุทธพจน์ของพระพุทธเจ้า คำว่าบุญ ๆ นั้น เป็นชื่อแห่งความสุขระดับขั้นของบุญ บุญถึงแม้จะตีความพิเศษด้วยกัน แต่ก็ให้ผลต่างกัสดังแสดงมาแล้ว อีกทั้งมีระดับสูง ต่ำไม่เท่ากัน เช่น ทานให้อานิสงส์ไปในทางรำรวย ศิลมอาสิสงส์ไปในทางรูปสวย และไม่คอยมีโรค ส่วนภาวนาก็ให้อานิสงส์ไปในทางเฉลี่ยฉลาด คนเราควรมีครบทั้ง 3 อย่าง จึงดีแท้สมบูรณ์แท้ บุญ จึงหมายถึงสิ่งที่ตั้งงาม มีผลที่ตั้งงาม เป็นสุขการทำบุญ เมื่อทำบุญแล้วจะได้รับผลเป็นความสุข ซึ่งบุญกิริยาวัตถุ 3 คือ

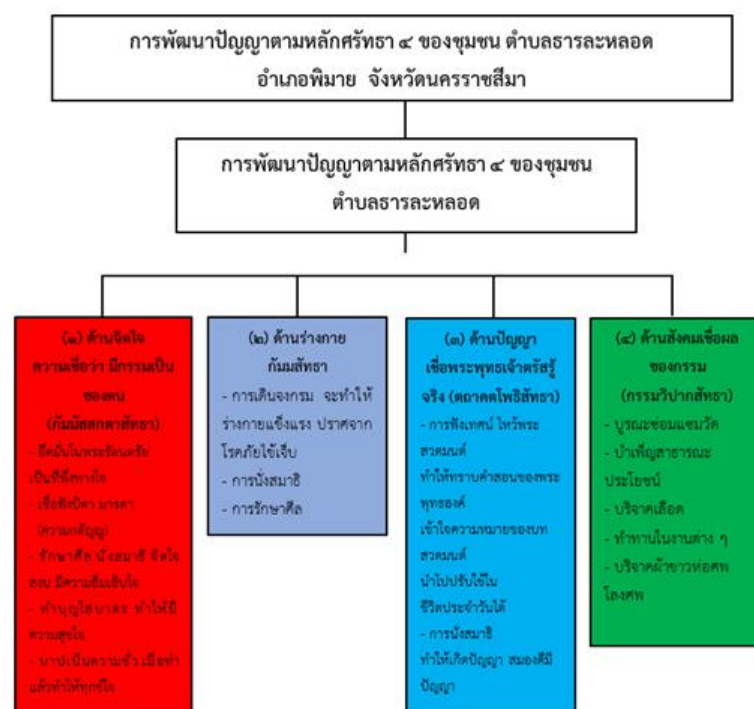
1. ทานมัย ทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ
2. ศิลมัย ทำบุญด้วยการรักษาศิล หรือประพฤติดิมีระเบียบวินัย
3. ภาวนามัย ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือ อบรมจิตใจ
4. การเสริมสร้างศรัทธาและปัญญา

พระพุทธองค์ตรัสไว้ ต้องเริ่มที่การฝึกฝนใจให้มีความเห็นและความคิดที่ถูกต้อง เป็นปัจจัยความเกิดขึ้นแห่งสัมมาทิฐิ คือ ปรโตโฆสะ เสียงที่ตั้งงามเสียงที่ถูกต้อง มีเหตุผล เป็นประโยชน์โดยการอาศัยปัญญาของผู้อื่น หรือเรียกว่า วิธีการแห่งศรัทธาด้วยการคบหากัลยาณมิตรที่มุ่งช่วยเหลือกันในชีวิตประจำวัน เป็นการชักจูงให้เกิดสัมมาทิฐิในระดับโลกียะเสียก่อน คือความเชื่อในเรื่องของกรรม ความเห็นถูกต้องตามธรรมนองคลองธรรม ความสำนึกรับผิดชอบเกี่ยวกับความดี และความชั่วเป็นต้น เมื่อเกิดสัมมาทิฐิแล้ว จึงเกิดความพร้อมแห่งธรรม ความถึงพร้อมแห่งศรัทธา ความถึงพร้อมแห่งศีลความถึงพร้อมแห่งจาคะ เห็นถึงความเกิดและความดับเป็นอริยะชำระกิเลสให้ถึงความสิ้นทุกข์ มาประกอบกับ โยนิโสมนสิการ ความรู้จักคิด การคิดตามแนวทางของปัญญาจึงเกิดการพัฒนาทั้งกาย วาจา การพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะเรื่องของศีล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาปัญญาทำให้เกิดความระมัดระวังในพฤติกรรมทั้งทาง กาย วาจา ใจ ปฏิบัติตนตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 และไตรสิกขาประกอบกัน เพื่อเป็นปัจจัยเกื้อหนุนทั้งภายนอกและภายใน ทำให้สภาพสังคมน่าอยู่มีความปลอดภัย บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดีไม่ตกเป็นทาสของวัตถุ มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ขณะเดียวกันหากบุคคลนั้นพากเพียรในการฝึกฝนตนเองไปอย่างไม่หยุดหย่อน ก็สามารถพัฒนาปัญญาไปจนเห็นแจ้งต่อความจริงสูงสุดในทุกสรรพสิ่ง ซึ่งเป้าหมายก็คือ มรรคผลนิพพานนั่นเอง

ผลการวิจัยพบว่า ทำให้มีผลต่อความศรัทธาใน 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านจิตใจ มีความเชื่อว่า การยึดมั่นในพระรัตนตรัยจะเป็นที่พึ่งทางใจ การเชื่อฟังบิดา มารดา เป็นความกตัญญูต่อบิดา มารดา เพราะเป็นพระอรหันต์ในบ้าน รักษาศีล นั่งสมาธิ จะทำให้จิตใจสงบ มีความอึดเอิบใจ และทำบุญใส่บาตร ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วจะได้รับผลบุญนั้นรวมถึงผู้ทำด้วย ทำให้มีความสุขใจ ส่วนบาปเป็นความชั่ว เมื่อทำความชั่ว มีผลทำให้มีความสุขใจ 2) ด้านร่างกาย การเดินจงกรม จะทำให้ร่างกายแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ การนั่งสมาธิ ช่วยให้โลหิตดีไปเลี้ยงอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกาย ทำให้หน้าตาสดใส อ่อนวัย การรักษาศีล 8 จะทำให้การปฏิบัติธรรมก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป 3) ด้านปัญญา การฟังเทศน์ ไหว้พระ สวดมนต์ ทำให้ทราบหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ อีกทั้งเข้าใจความหมายของบทสวดมนต์ และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ 4) ด้านสังคม นอกจากการทำบุญทางศาสนาแล้ว ได้ร่วมกันบูรณะซ่อมแซมวัด บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เช่น เก็บขยะ กวาดถนน รวมถึงบริจาคเลือด และทำทานช่วยเหลือเด็กยากจน บริจาคผ้าขาวทอศพ โรงศพ และช่วยกันสอดส่องการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อปราบปรามการทุจริตในวงราชการ การร่วมด้วยช่วยกันจะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และมีความสามัคคี

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการสร้างศรัทธาเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์แก่อุบาสก อุบาสิกา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง อุบาสก อุบาสิกา มีหน้าที่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา พังธรรมตามกาลเพื่อจะได้มี ความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาที่ประกอบด้วยปัญญา ไม่ฟังคำสอนของภิกษุที่เทศนาธรรม หรือคฤหัสถ์ที่บรรยายธรรมซึ่งไม่ตรงตามพระไตรปิฎกอันเป็นเหตุนำไปสู่การมีความเห็นผิด และมีการน้อมนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ไปประพฤติปฏิบัติด้วยการ รักษากาย วาจา ใจให้สุจริต ความหมายของพระธรรมวินัยหมายถึงเครื่องควบคุมกายวาจา และใจ บุคคลผู้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยย่อมเป็นบุคคลที่มีความคิดที่ถูกต้องมีความประพฤติเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นที่จะนำไปสู่การพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีมีคุณภาพ

แผนภูมิที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

อภิปรายผล

1.การพัฒนาปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท ศรัทธาเป็นองค์ธรรมสำคัญอันดับต้น ๆ ในหลายหลักธรรมคำสอนที่พระองค์ทรงตรัสไว้ เพราะนอกจากศรัทธานี้จัดเป็นธรรมเบื้องต้น ในอันที่จะทำให้บุคคล ได้ประกอบคุณงามความดี เป็นบุญกุศลขึ้นมา และศรัทธาที่จะเกิดขึ้นได้นั้น ถ้าศรัทธาเสื่อมอกุศลธรรม ย่อมเกิดขึ้น ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ความมั่นใจในความจริง ความดี สิ่งดีงาม และในการทำความดี สอดคล้องกับ กิจชย วงศ์ราชและคณะ (2566: 232) ความสำคัญของปัญญาในพุทธศาสนาเถรวาท ที่ให้เหตุผลความเชื่อหรือศรัทธาที่มนุษย์แต่ละคนแต่ละเชื้อชาติมีต่อโลก ต่อจักรวาล ต่อสังคม และต่อตนเองนั้น ย่อมจะตั้งอยู่บนพื้นฐานความรู้ และความเชื่อที่แตกต่างกัน ในด้านความสำคัญหลักศรัทธาเป็นกระบวนการเบื้องต้นของการพัฒนาปัญญาตามหลักไตรสิกขา หลักความเชื่อหรือศรัทธาเป็นเพียงจุดเริ่มต้นสำหรับการ

ดำเนินไปสู่เป้าหมายสูงสุด ศรัทธาจึงไม่ใช่เป้าหมายในตัวเอง ในศีล สมาธิ และปัญญา หลักศรัทธาที่จะทำ
ให้ไปสู่จุดหมายเช่นนี้ได้ ต้องเป็นศรัทธาญาณสัมปยุตคือเป็นศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา และศรัทธาญาณ
สัมปยุตนี้เท่านั้น ที่ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้จริงตามความประสงค์ของพระพุทธศาสนา

**2 ความเชื่อตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอฟินาย จังหวัด
นครราชสีมา** พระพุทธศาสนาเป็นจุดศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งมีบทบาทต่อสังคมในฐานะเป็นผู้นำ
ทางจิตใจมีบทบาทที่จะต้องศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา แล้วปฏิบัติตาม พร้อมทั้งมีหน้าที่
อนุเคราะห์พุทธศาสนิกชนนำหลักคำสอนมาเผยแผ่แก่ประชาชน ห้ามไม่ให้ทำชั่ว ให้ทำ ความดี มีน้ำใจไมตรี
เทศนาธรรม น้อมนำปฏิบัติ และชี้ทางสวรรค์ให้ การสอนหลักความจริงของโลกและทางธรรม ได้เทศน์ให้ญาติ
โยมฟังเป็นประจำ เรื่อง ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ คือ ศรัทธา 4 เป็นความเชื่อที่ประกอบด้วย
เหตุผล 4 อย่าง คือ 1) เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง 2) เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล มีเหตุ 3) เชื่อ
ความในกรรมเป็นของของตน จะต้องรับผลของกรรม และเป็นไปตามกรรมของตน 4) เชื่อมั่นในพระพุทธเจ้า
จึงเกี่ยวโยงสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ วันชัย สอนศิริ (2567: 410)
ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างศรัทธาและพัฒนาปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนา” จากการศึกษา
พบว่าศรัทธาคือความมั่นใจ ความเชื่อถือ ซึ่งเป็นคุณธรรมจำเป็นที่นำไปสู่การพัฒนาจิตให้บรรลุนิพพาน ด้วย
การพัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา คือ 1) อธิศีลสิกขา สำหรับบรรพชิต ศรัทธามุ่งการระงับนิวรณ์โดยการ
เจริญกุศลธรรมมี ศีล สมาธิ และปัญญา ส่วนผู้ครองเรือน ศรัทธาเป็นธรรมพื้นฐานเพื่อการดำเนินชีวิตให้อยู่ใน
ศีลธรรม สำรวมระวังตนไม่ให้เกิดผิดทางกาย วาจา 2) อธิจิตตสิกขา คือการมีสติสัมปชัญญะ มีจิตตั้งมั่นเป็น
สมาธิ และ 3) อธิปัญญาสิกขา คือ การพัฒนาปัญญาญาณจนรู้แจ้งความเป็นจริงเพื่อดับกิเลสและความทุกข์
ทั้งหมด พระพุทธศาสนาไม่สอนให้เชื่อมกมายในสิ่งที่ไม่มีเหตุผล หรือไม่สัมพันธ์กับกฎแห่งเหตุและผล ดัง
หลักฐานที่แสดงไว้ในกาลามสูตร ที่สอนให้มนุษย์อย่าหลงเชื่ออะไรง่าย ๆ โดยไม่ได้ไตร่ตรองให้รอบคอบ
เสียก่อน ประชาชนชุมชนตำบลธารละหลอด ยึดมั่นในพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งต้อง เชื่อฟังบิดา มารดา รักษาศีล
5 และปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ หรือไม่ ในช่วงเช้าพรรษา ชาวบ้านต่างพากันมารักษาศีลและปฏิบัติธรรม
มากขึ้น

**3 การพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอฟินาย จังหวัด
นครราชสีมา** พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญกับการดำเนินชีวิตของคนไทย ผู้ก่อกำเนิดมาโดยตลอดอย่างแนบ
แน่นทุกยุคทุกสมัย พระสงฆ์เป็นบุคลากรสำคัญในพุทธศาสนา เป็นผู้นำทางจิตใจ ซึ่งอาศัยพื้นฐานทางสังคม
พร้อมทั้งมีหน้าที่อนุเคราะห์พุทธศาสนิกชนนำหลักคำสอนมาเผยแผ่แก่ประชาชน เพื่อไปสู่ความสงบสุขในชีวิต
ให้เกิดความสามัคคี มีประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ พระชินวร อัครธัมโม (2567: 34) ได้ทำวิจัยเรื่อง
วิเคราะห์หลักสมาธิในพระพุทธศาสนาเถรวาท จะทำให้ผู้ปฏิบัติมีการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นไปด้วยความ
ราบรื่นประสบความสำเร็จในชีวิต มีความเป็นอยู่สุขสบายไม่หวาดระแวงได้รับการยกย่องสรรเสริญจากผู้คนใน
สังคม นอกจากนี้ยังเชื่อว่าผู้ทำบุญกุศลจะมีสุขภาพดี ผิวพรรณผ่องใส มีอายุยืน มีลูกหลานน่ารัก เลี้ยงง่าย เป็น
เด็กดี เรียนหนังสือเก่ง และผู้ที่ทำบุญนั้นเมื่อตายแล้วย่อมไปสู่สุคติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) พระสงฆ์ควรศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างถ่องแท้ และเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณที่เข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง

2) หน่วยงานภาครัฐ ควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมศาสนา เช่น การเทศนา การเจริญภาวนา หรือ การปฏิบัติธรรม เพื่อเสริมสร้างศรัทธาและการเรียนรู้จากประสบการณ์ทางจิตวิญญาณ

3) หน่วยงานภาครัฐ พระสงฆ์ ควรส่งเสริมให้มีการร่วมมือกันระหว่างผู้นำชุมชน, ผู้นำท้องถิ่น และ หน่วยงานภาครัฐ ในการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาชุมชนตามหลักศรัทธา 4 เพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะนำไปใช้

พระสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐ ควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรืออบรมที่เน้นการนำหลักศรัทธา 4 ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การสัมมนา, การฝึกอบรมด้านจิตวิญญาณ และการศึกษาความสำคัญของศรัทธาในศาสนา ครูบาอาจารย์ ตนเอง และสังคม เพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาปัญญาและคุณภาพชีวิต

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4
2. ศึกษาวิเคราะห์บทบาทพระสงฆ์หลักศรัทธา 4 ในบริบทของสังคมไทย
3. ศึกษาวิเคราะห์ผลลัพธ์ และประเมินประสิทธิภาพในการนำหลักศรัทธา 4 ไปใช้ในชุมชนต่าง ๆ อย่างครอบคลุม เช่นอาจศึกษาชุมชนในพื้นที่ภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กิจชัย วงศ์ราชและคณะ. (2566). วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 14(1).
- วันชัย สอนศิริ. (2567). กระบวนการสร้างศรัทธาและพัฒนาปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท. วารสาร สิริธรปริทรรศน์ ปีที่ 25 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2567.
- พระไพศาล วิสาโล. (2552). วิถีสู่สุขภาพทางปัญญา. กรุงเทพมหานคร: ปาปิรุส พับลิเคชั่น.
- พระชินวร อัครธัมโม. (2567). วิเคราะห์หลักสมาธิในพระพุทธศาสนาเถรวาท. วารสารปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 29 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2567.
- พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ). (2548). วิปัสสนากรรมฐาน ภาค 1 เล่ม 2 ว่าด้วยวิปัสสนากรรมฐานทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ราชบัณฑิต. (2548). พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสนา ชุดคำวัด. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ช่อระกา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- พระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตฺตชีโว). ศรัทธา รุ่งอรุณแห่งสันติภาพโลก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.

- พระมหาโกมล กมโล. (2562). กาย ในภาษาบาลี เครื่องมือการพัฒนาปัญญา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: บาลีศึกษาพุทธโฆส, นครปฐม.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2565). อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ราชบัณฑิตยสถาน.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2561) พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 31. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์ จำกัด
- สุชีพ ปุญญานุภาพ(2541). คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.